

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Inkomenspositie van studenten in de beroepsbegeleidende leerweg

Marjan Verberk, Jasja Bos

Inkomenspositie van studenten in de beroepsbegeleidende leerweg

Auteurs

Marjan Verberk

Jasja Bos

Nibud, september 2020

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Inhoud

1.	Inleiding	4
2.	Methodiek	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Gebruikte bestanden	5
2.3	Bepaling populatie en bbl-baan.....	5
2.4	Bepaling inkomen	6
2.5	Bepaling situaties.....	6
2.6	Toelichting aannames.....	8
2.7	Nibud uitgavencijfers.....	9
3.	Resultaten	11
3.1	Bbl-populatie.....	11
3.2	Thuiswonende studenten	11
3.2.1	Tot 22 jaar.....	12
3.2.2	Van 22 tot 27 jaar.....	13
3.3	Uitwonende studenten	13
3.3.1	Tot 22 jaar.....	14
3.3.2	Van 22 tot 27 jaar.....	15
3.3.3	27 jaar en ouder	17
4.	Spreiding van inkomens.....	21
4.1	Thuiswonend	21
4.2	Uitwonend tot 22 jaar.....	22
4.3	Uitwonend 22 tot 27 jaar	23
4.4	Uitwonend vanaf 27 jaar.....	24
5.	Conclusie	27
	Bijlage 1 Begrotingen	30
	Bijlage 2 Verantwoording uitgavencijfers.....	39

1. Inleiding

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wil de inkomenspositie van studenten in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) graag integraal in beeld brengen om zo inzicht te krijgen in de toereikendheid van het loon van studenten die een bbl-opleiding volgen. De hoofdvraag hierbij is of het inkomen dat verdiend wordt met een baan in het kader van een leerwerktraject tijdens een bbl-opleiding voldoende is om van rond te kunnen komen.

Het Ministerie heeft het Nibud gevraagd voorbeeldbegrotingen op te stellen voor verschillende huishoudtypen. Hierbij dient in ieder geval rekening te worden gehouden met de woonsituatie (uit- of thuiswonend), de leeftijd van de bbl-student en de sector van de bbl-opleiding. In deze begrotingen moeten de minimaal onvermijdbare uitgaven worden gespiegeld aan het inkomen vanuit de bbl-baan voor de betreffende huishoudsituatie.

In dit rapport heeft het Nibud voor het Ministerie van OCW verschillende begrotingen opgesteld met daarin de minimaal onvermijdbare uitgaven inclusief sociale participatie. Deze begrotingen zijn gebaseerd op de Nibud-methode van budgetteren en worden afgeleid van de minimum-voorbeeldbegrotingen die het Nibud jaarlijks publiceert. In die begrotingen wordt invulling gegeven aan een minimaal pakket aan uitgaven voor verschillende uitgavenposten en wordt gerekend met vrij minimale bedragen. Het gaat dus om voorbeeldsituaties. Deze methode is uitgangspunt bij dit onderzoek.

Het Nibud onderzoekt de mate van rondkomen met analyses over betaalbaarheid. Als basisbedragen betaalbaar zijn wil dit niet automatisch zeggen dat huishoudens ook kunnen rondkomen. Dat is van meerdere aspecten afhankelijk, waaronder het uitgavenpatroon van een huishouden. In dit rapport gaan we in op de betaalbaarheid van de basisbedragen in relatie tot het mediane inkomen van een groep.

Dit rapport is als volgt opgebouwd: in het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de methodiek, de keuze voor de voorbeeldsituaties en de uitgangspunten. In hoofdstuk 3 zijn de resultaten van het onderzoek opgenomen en in hoofdstuk 4 staat de conclusie.

2. Methodiek

2.1 Inleiding

In dit onderzoek is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de methode uit het onderzoek dat het Centraal Planbureau (CPB) in 2016 heeft uitgevoerd over het bbl-loon van mbo-studenten in relatie tot het wettelijk minimumjeugdloon.¹

2.2 Gebruikte bestanden

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Om de juiste populatie te kunnen vaststellen met de gewenste uitsplitsingen zijn verschillende bronbestanden aan elkaar gekoppeld. Alle bestanden hebben de peildatum van 1 januari 2018.²

1. Een bestand met alle studenten in Nederland plus gegevens over de opleiding
2. Inkomensgegevens van zowel personen als huishoudens
3. Gegevens over het huishouden
4. BRP-gegevens van de persoon
5. Alle banen vanuit de Polisadministratie

2.3 Bepaling populatie en bbl-baan

Voor dit onderzoek moest eerst bepaald worden wat de bbl-baan is. Met de bbl-baan bedoelen we een baan in het kader van een leerwerktraject. Daarnaast kunnen studenten nog bijbanen hebben.

Allereerst is bepaald wie er ingeschreven stond bij een bbl-opleiding op 1 januari 2018. Deze studenten zijn opgezocht in de Polisadministratie om zo zicht te krijgen op hun banen. Uit deze statistiek is, in het geval van meerdere banen, niet direct te achterhalen welke baan de bbl-baan is, omdat banen niet van leerwerktrajecten kunnen worden onderscheiden. Daarom zijn we ervan uitgegaan dat de hoofdbaan van een persoon uit de populatie de bbl-baan is. Overige banen van een persoon worden aangemerkt als bijbaan. Dit kwam bij zo'n 6 procent van de populatie voor.³

Om te kunnen bepalen wat de hoofdbaan is, beschikt het CBS over een bestand met hoofdbanen. Dit bestand is gekoppeld aan de populatie studenten. Vervolgens zijn studenten bij wie geen hoofdbaan aangewezen kon worden, verwijderd uit de populatie. Het niet koppelen aan de hoofdbaan kan veroorzaakt worden door het feit dat de student een baan heeft waarbij geen loonaangifte wordt gedaan of een student is die nog niet werkzaam is in een leerwerktraject. Zo'n 5,5 procent van de bbl-studenten kon niet worden teruggevonden in het hoofdbanenbestand. Dit is een even groot deel als in het CPB-onderzoek uit 2016 is vermeld.

Uiteindelijk zijn ook de studenten jonger dan 16 jaar uit het bestand verwijderd conform CPB-methodiek uit 2016 evenals studenten die wel een bbl-baan hebben, maar in de inkomensstatistiek geen inkomen uit arbeid hebben.

---

¹ Lonen van bbl-leerlingen en het wettelijk minimumjeugdloon, CPB, 6 oktober 2016

² 1 januari 2018 is de peildatum, omdat dat de meest recente datum is waarvoor CBS inkomensgegevens beschikbaar zijn.

³ Vanwege onthullingsrisico kunnen er in dit onderzoek geen nadere uitspraken over de bijbanen worden gedaan.

2.4 Bepaling inkomen

In zowel de Polisadministratie als de inkomensstatistiek van het CBS zijn gegevens te vinden over de hoogte van het inkomen. In de Polisadministratie wordt een indicatie gegeven van het loon behorende bij een baan en in de inkomensstatistiek wordt uitgegaan van het daadwerkelijk ontvangen inkomen. Om deze reden hebben we de resultaten in dit onderzoek gebaseerd op de inkomensstatistiek. Dit daadwerkelijk ontvangen inkomen is omgerekend naar het totaal besteedbaar inkomen van de persoon. Dit is het inkomen inclusief toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, etc.). Mocht een student een bijbaan hebben dan zit dit inkomen ook in het inkomensbegrip verwerkt. Door bij het maken van de verschillende selecties de studenten met een bijbaan niet mee te nemen, wordt in dit onderzoek bij de resultaten enkel rekening gehouden met het inkomen vanuit bbl-banen. Daarnaast wordt in de Nibud-begrotingen altijd uitgegaan van het besteedbaar inkomen, waardoor het inkomen vanuit de Polisadministratie niet toereikend is. Vanuit dat inkomen is het besteedbaar inkomen namelijk niet af te leiden.

2.5 Bepaling situaties

In overleg met het Ministerie van OCW is vastgesteld welke huishoudsituaties worden doorgerekend. Na het bepalen van de uiteindelijke voorbeeldsituaties is de populatie bbl-studenten ingedeeld naar deze situaties. In dit onderzoek worden de volgende voorbeelden doorgerekend:

- Thuiswonende studenten tot 22 jaar
- Thuiswonende studenten van 22 tot 27 jaar
- Uitwonende studenten tot 22 jaar: alleenstaand en paar zonder kinderen⁴
- Uitwonende studenten 22 tot 27 jaar: alleenstaand, paar zonder kinderen en paar met kinderen⁵
- Uitwonende studenten vanaf 27 jaar: alleenstaand, paar zonder kinderen, paar met kinderen en een eenoudergezin

Per onderzochte groep hebben we op basis van de CBS microdata vastgesteld wat de meest voorkomende woonsituatie is. Bij uitwonende studenten tot 27 jaar is dit een huurwoning. Bij uitwonende studenten vanaf 27 jaar is dit een koopwoning. In dit onderzoek wordt bij elke groep uitgegaan van de meest voorkomende woonsituatie. Dit betekent dat we bij de groepen studenten tot 27 jaar uitgaan van een huurwoning en bij de groepen studenten van 27 jaar en ouder gaan we uit van een koopwoning. De hoogte van de huur baseren we op de Nibud-referentiecijfers. We hanteren hierbij het gemiddeld besteedbaar inkomen over de vier sectoren en gebruiken de daarbij horende veelvoorkomende huur. Voor de hoogte van de hypotheek gaan we uit van een gangbare hypotheek voor starters op de woningmarkt bij een gemiddelde rentestand van 2,25 procent (gemiddelde stand januari 2018, bron: DNB). We gaan er daarbij vanuit dat zij nagenoeg maximaal lenen. Deze aannames leiden tot de volgende woonlasten:

---

⁴ een uitsplitsing naar paar met kinderen en een eenoudergezin is binnen deze leeftijdsgroep niet mogelijk. Het aantal waarnemingen is dan te laag om uitspraken over te mogen doen.

⁵ een uitsplitsing naar een eenoudergezin is binnen deze leeftijdsgroep niet mogelijk. Het aantal waarnemingen is dan te laag om uitspraken over te mogen doen.

Tabel 1: Woonlasten per situatie

Situatie	Hoogte huur/hypotheek (€)
Uitwonend tot 22 jaar, alleenstaand	500
Uitwonend tot 22 jaar, paar zonder kinderen	659
Uitwonend 22 tot 27 jaar, alleenstaand	537
Uitwonend 22 tot 27 jaar, paar zonder kinderen	689
Uitwonend 22 tot 27 jaar, paar met kinderen	689
Uitwonend vanaf 27 jaar, alleenstaand	575
Uitwonend vanaf 27 jaar, paar zonder kinderen	737
Uitwonend vanaf 27 jaar, paar met kinderen	781
Uitwonend vanaf 27 jaar, eenoudergezin	693

Na vaststelling van bovenstaande situaties zijn selecties gemaakt op de totale populatie bbl-studenten om de inkomens goed te kunnen vaststellen. In deze selecties is per voorbeeld rekening gehouden met de woonsituatie, de leeftijd, het huishoudtype en de soort woning (alleen bij uitwonende studenten). Zo worden bijvoorbeeld in de selecties voor de groepen vanaf 27 jaar studenten in een huurwoning niet meegenomen in de analyses. Ook niet als zij 27 jaar of ouder zijn. We gaan hier immers uit van een koopwoning.

Bbl-studenten met een bijbaan zijn ook niet meegenomen in de selecties om zo de invloed van het inkomen vanuit de bijbaan te elimineren. Binnen de inkomensstatistiek is namelijk niet vast te stellen welk deel van het inkomen voortkomt uit de bbl-baan en welk deel uit een eventuele bijbaan.

Tot slot zijn ook bbl-studenten die de aanduiding combinatie van sectoren hebben, niet meegenomen. In dit onderzoek maken we onderscheid tussen de sectoren landbouw, economie, techniek en zorg en welzijn. Combinatie van sectoren nemen we niet mee. Door zo precies mogelijk te selecteren om aan te kunnen sluiten op de gekozen voorbeeldsituaties, is uiteindelijk 26 procent van het bestand in geen van de selecties meegenomen. De selecties leiden uiteindelijk tot de volgende aantallen:

Tabel 2: Aantal bbl-studenten meegenomen in de selecties

Situatie	Aantal studenten*
Thuiswonend tot 22 jaar	39.736
Thuiswonend 22 tot 27 jaar	11.046
Uitwonend tot 22 jaar, alleenstaand	1.230
Uitwonend tot 22 jaar, paar zonder kinderen	567
Uitwonend 22 tot 27 jaar, alleenstaand	2.716
Uitwonend 22 tot 27 jaar, paar zonder kinderen	2.116
Uitwonend 22 tot 27 jaar, paar met kinderen	397
Uitwonend vanaf 27 jaar, alleenstaand	1.568
Uitwonend vanaf 27 jaar, paar zonder kinderen	3.938
Uitwonend vanaf 27 jaar, paar met kinderen	10.253
Uitwonend vanaf 27 jaar, eenoudergezin	538
Niet meegenomen in een selectie	26.064
Volledige bbl-populatie	100.169
Bbl-populatie meegenomen in onderzoek	74.105

2.6 Toelichting aannames

Om voorbeeldbegrotingen op te kunnen stellen, moeten naast de aanname die is gedaan voor het soort woning, ook aannames gedaan worden voor het aantal kinderen, hun leeftijd, het soort onderwijs dat zij volgen en in het geval van stellen, aannames over een- of tweeverdiener. Voor elk van deze aspecten hebben we gekeken wat het meeste voorkomt in de populatie. Dit heeft geleid tot de volgende aannames:

- Aantal kinderen: 1 kind bij een eenoudergezin en 2 kinderen bij een paar met kinderen
- Leeftijd: 1 kind van 14 jaar bij het eenoudergezin en 1 kind van 8 en 1 kind van 14 jaar bij het paar met kinderen vanaf 27 jaar. Bij paren met kinderen in de groep van 22 tot 27 jaar gaan we uit van 2 kinderen in de basisschoolleeftijd.
- Onderwijs: voortgezet onderwijs bij het eenoudergezin en 1 maal basisonderwijs en 1 maal voortgezet onderwijs bij het paar met kinderen vanaf 27 jaar. Bij paren met kinderen in de groep van 22 tot 27 jaar zitten beide kinderen op de basisschool.
- Aantal verdieners: we gaan uit van een tweeverdienerssituatie. Deze situatie komt in bijna 97 procent van de gevallen voor. Het gaat hier om de situatie dat de partner ook inkomen heeft, dit hoeft niet perse inkomen uit werk te zijn. Het kan ook gaan om bijvoorbeeld een uitkering.
- Inkomen: het in dit onderzoek gehanteerde inkomen is het mediane inkomen van de betreffende groep

Naast aannames die we gebaseerd hebben op CBS-data zijn er ook aannames die we gedaan hebben in lijn met eerdere Nibud-onderzoeken. In bijlage 2 is een toelichting opgenomen. Het betreft de volgende aannames:

- Kinderopvang: kinderen in de basisschoolleeftijd gaan vier dagen per week naar de buitenschoolse opvang. Dit komt neer op 69 uur per maand tegen € 5,91 per uur. Dit is het maximale bedrag voor de BSO in 2018 waarover kinderopvangtoeslag berekend wordt.

- Vervoer: er is sprake van kosten voor woon-werkverkeer die niet vergoed worden door de werkgever. Hiervoor rekenen we 133 euro per maand. Dit komt bovenop de basisbedragen die we aanhouden voor vervoer.

2.7 Nibud-uitgavencijfers

Om te beoordelen of het inkomen uit de bbl-baan toereikend is om tenminste in de minimaal onvermijdbare uitgaven te kunnen voorzien, worden begrotingen opgesteld. Deze begrotingen zijn ingedeeld volgens de methode van het basispakket aangevuld met een apart pakket met de minimale uitgaven voor sociale participatie.

Basispakket

Het basispakket bestaat uit uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn. In het pakket zitten vrij goedkope artikelen (niet de allergeodkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen.

In bijlage 2 staan de uitgangspunten en de samenstelling van de pakketten beschreven. Het basispakket en het pakket voor sociale participatie zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

- Vaste lasten: komen regelmatig terug. Meestal vaste bedragen waar een contract aan ten grondslag ligt. Voorbeelden zijn de huur, energiekosten en verzekeringen.
- Reserveringsuitgaven: komen niet regelmatig voor. De hoogte is niet precies bekend. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor inventaris (meubels, apparatuur/witgoed) en kleding.
- Huishoudelijke uitgaven: steeds terugkerende uitgaven die maandelijks kunnen variëren. Voorbeelden zijn voeding, was- en schoonmaakartikelen en persoonlijke verzorging.

Sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. Dit pakket is opgesteld in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP). Het gaat bijvoorbeeld om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer. De uitgaven voor sociale participatie staan beschreven in bijlage 2.

Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Naast de noodzakelijke uitgaven die in de pakketten zijn opgenomen, kunnen er in individuele gevallen persoonlijk moeilijke of niet-vermijdbare uitgaven zijn. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen of alimentatie moet betalen. Deze uitgaven worden in dit rapport niet meegenomen. In de begrotingen is ook geen rekening gehouden met kosten voor een huisdier of voor roken. Deze uitgaven worden niet gezien als noodzakelijk.

Voorwaarden aan de begrotingen

Aan de begrotingen worden drie belangrijke voorwaarden opgelegd.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom voor huishoudens belangrijk om te weten op welke inkomensondersteuning men recht heeft en hoe en waar deze moet worden aangevraagd. Het tijdig doorgeven van gegevens is hierbij belangrijk. En daarmee dus ook een actieve houding.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op noodzakelijke uitgaven. Dit kan er toe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen, dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden of gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van het onderzoek, waarbij we rekening houden met de uitsplitsingen naar leeftijd, sector en woonsituatie.

3.1 Bbl-populatie

In hoofdstuk 2 hebben we aangegeven welke selecties er gemaakt zijn op het totale bestand van bbl-studenten. Deze selecties zijn het gevolg van de gemaakte keuzes en aannames. In de tabellen 3 tot en met 5 staan enkele kenmerken voor de uiteindelijke populatie die meegenomen is in dit onderzoek. Bijna de helft is werkzaam in de technische sector. 56 procent is jonger dan 22 jaar en bijna 70 procent van de totale populatie in dit onderzoek woont nog thuis.

Tabel 3: Verdeling bbl-populatie naar sectoren (n=74.105)*

Sector	%
Landbouw	4
Economie	23
Techniek	49
Zorg en welzijn	23

* Door afronding tellen de percentages niet op tot 100 procent

Tabel 4: Verdeling bbl-populatie naar leeftijd (n=74.105)

Sector	%
Tot 22 jaar	56
Van 22 tot 27 jaar	22
27 jaar en ouder	22

Tabel 5: Verdeling bbl-populatie naar woonsituatie (n=74.105)

Sector	%
Thuiswonend	69
Alleenstaand	7
Paar zonder kinderen	9
Paar met kinderen	14
Eenoudergezin	1

3.2 Thuiswonende studenten

Thuiswonende studenten hebben een beperkte begroting. Zij staan immers niet voor dezelfde kosten als uitwonende studenten. Uitgaven voor bijvoorbeeld energie, woonlasten en voeding zijn voor rekening van de ouders. Het is mogelijk dat thuiswonende studenten kostgeld betalen, maar daar gaan we in dit onderzoek niet vanuit.

3.2.1 Tot 22 jaar

In tabel 6 staan de uitgaven voor thuiswonende studenten tot 22 jaar. Hierin zijn twee soorten bedragen opgenomen. De basisbedragen, deze zijn onafhankelijk van het inkomen en worden gezien als minimaal noodzakelijk. En de voorbeeldbedragen, deze zijn wel afhankelijk van het inkomen. In tabel 6 zijn de voorbeeldbedragen weergegeven die passen bij het mediane inkomen van de groep thuiswonende studenten.

Tabel 6: Uitgaven thuiswonende studenten (bedragen in euro's per maand)

Uitgavenpost	Basisbedrag	Voorbeeldbedrag tot 22 jaar	Voorbeeldbedrag 22 tot 27 jaar
Mobiele telefoon	13	13	13
Zorgverzekering	144	144	144
Uitvaartverzekering	7	7	7
Eigen risico zorgverzekering	32	32	32
Contributies en abonnementen	21	42	54
Vervoer (fiets + OV)	173	257	313
Kleding en schoenen	57	62	76
Vrijtijdsuitgaven	40	165	232
Persoonlijke verzorging	22	31	35
Diversen	3	73	80
Uitgaven totaal	512	826	986

In tabel 7 staan de inkomsten en uitgaven van thuiswonende studenten tot 22 jaar.

Tabel 7: Begroting thuiswonende studenten tot 22 jaar (bedragen in euro's per maand)

Begrotingspost	Landbouw (n=2.173)	Economie (n=10.795)	Techniek (n=23.186)	Zorg en welzijn (n=3.582)
Totaal besteedbaar inkomen	1.201	968	1.224	1.095
Totaal uitgaven basisbedragen	512	512	512	512
Overschot/tekort bij basisbedragen	689	456	712	583
Totaal uitgaven voorbeeldbedragen	826	826	826	826
Overschot/tekort bij voorbeeldbedragen	375	142	398	296

Uit tabel 7 blijkt dat bbl-studenten tot 22 jaar met het mediane inkomen de basisbedragen kunnen betalen. De overschotten op de begrotingen zijn groot. Het is aannemelijk dat deze groep aan bepaalde uitgavenposten meer geld uitgeeft. Het saldo op de begroting wordt daarmee lager. Maar ook de voorbeeldbedragen zijn goed betaalbaar voor deze groep studenten. Wel zijn er verschillen tussen de sectoren zichtbaar. Studenten economie hebben een lager inkomen en houden € 142 per maand over, terwijl studenten techniek een hoger inkomen hebben en bijna € 400 per maand overhouden.

Een mediaan inkomen houdt in dat de helft van de studenten een hoger inkomen heeft en de helft een lager inkomen. Daarom is ook onderzocht hoeveel thuiswonende studenten tot 22 jaar de basisbedragen kunnen betalen, ook als zij een lager inkomen hebben. Hieruit blijkt dat vrijwel de gehele groep de basisbedragen kan betalen. Bij de voorbeeldbedragen was deze groep vanzelfsprekend kleiner. Van de studenten in de zorg

en de economie kan respectievelijk 74 procent en 77 procent de voorbeeldbedragen betalen, terwijl dit geldt voor ruim 90 procent van de studenten techniek.

3.2.2 Van 22 tot 27 jaar

In tabel 8 staan de inkomsten en uitgaven van thuiswonende studenten van 22 tot 27 jaar.

Tabel 8: Begroting thuiswonende studenten 22 tot 27 jaar (bedragen in euro's per maand)

Begrotingspost	Landbouw (n=386)	Economie (n=2.993)	Techniek (n=5.645)	Zorg en welzijn (n=2.022)
Totaal besteedbaar inkomen	1.658	1.571	1.851	1.652
Totaal uitgaven basisbedragen	512	512	512	512
Overschot/tekort bij basisbedragen	1.146	1.059	1.339	1.140
Totaal uitgaven voorbeeldbedragen	986	986	986	986
Overschot/tekort bij voorbeeldbedragen	672	585	865	666

Uit de tabel blijkt dat alle thuiswonende bbl-studenten van 22 tot 27 jaar met het mediane inkomen de basisbedragen goed kunnen betalen. In alle sectoren houden de studenten minimaal € 1000 per maand over. Als we kijken naar alle inkomens dan kan nog steeds de hele groep studenten de basisbedragen betalen.

Ook voor deze groep is gekeken naar de voorbeeldbedragen. Omdat de inkomens hoger zijn, liggen ook de voorbeeldbedragen hoger. Maar ook deze bedragen zijn voor nagenoeg de hele groep prima te betalen.

Deze grote verschillen tussen de twee thuiswonende groepen zijn grotendeels te verklaren door verschillen in het minimumloon dat geldt voor bbl-studenten. Vanaf 21 jaar was het minimumloon hoger dan voor 20-jarigen, respectievelijk € 1.341,30 en € 970,45 per maand (2018). Voor 18 en 19-jarigen was het minimumloon nog lager. Vanaf 22 jaar was het minimumloon nog hoger, € 1.594,20 per maand.

Naast het minimumloon speelt een hoger inkomen naarmate men meer werkervaring heeft waarschijnlijk ook een rol.

Studenten in de groep van 22 tot 27 jaar verdienen dus duidelijk meer dan studenten in de groep tot 22 jaar, terwijl de basisbedragen voor beide groepen hetzelfde zijn. Dat geldt niet voor de voorbeeldbedragen, maar de stijging van het minimumloon vanaf 22 jaar is groter dan de extra inkomensafhankelijke uitgaven als we kijken naar de voorbeeldbedragen. Daarom zien we ook bij deze uitgaven grote verschillen in betaalbaarheid tussen de twee leeftijdsgroepen.

Per 1 juli 2019 is het bbl-minimumjeugdloon vanaf 21 jaar aanzienlijk verhoogd. Dit effect is nog niet zichtbaar in de inkomensgegevens van 1 januari 2018.

3.3 Uitwonende studenten

Studenten die niet meer bij hun ouders wonen staan voor meer uitgaven dan thuiswonende studenten. Zij moeten zelf alle uitgaven voor bijvoorbeeld energie, verzekeringen en voeding betalen. In de volgende tabellen wordt alleen een ingedikte begroting getoond. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar vaste lasten,

reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven zoals die staan toegelicht in paragraaf 2.7. De volledige begrotingen staan in bijlage 1.

Bij uitwonende studenten tonen we alleen of de basisbedragen betaalbaar zijn met het mediane inkomen voor de betreffende groep. We gaan niet in op de hoogte van de voorbeeldbedragen. De reden dat we enkel gekeken hebben naar de betaalbaarheid van de basisbedragen is het feit dat de financiële positie zeer kwetsbaar is als het inkomen ontoereikend is om deze bedragen te kunnen betalen. Als de voorbeeldbedragen niet betaald kunnen worden dan zijn er vaak nog mogelijkheden om te bezuinigen om zo toch rond te kunnen komen. Het niet kunnen betalen van voorbeeldbedragen hoeft niet direct te leiden tot financiële kwetsbaarheid, terwijl het niet kunnen betalen van de basisbedragen een serieus probleem is.

Er is dus sprake van financiële kwetsbaarheid als de basisbedragen niet betaalbaar zijn. Uitwonende studenten hebben, in tegenstelling tot thuiswonende studenten, te maken met (soms hoge) vaste lasten. Hierdoor is het belangrijk om inzicht te hebben in de financiële kwetsbaarheid van deze groepen, omdat het risico hierop groter is dan bij thuiswonende studenten.

3.3.1 Tot 22 jaar

In de categorie tot 22 jaar maken we onderscheid tussen alleenstaanden en paren zonder kinderen. Voor overige huishoudtypen zijn onvoldoende waarnemingen om uitspraken over te mogen doen. In tabel 9 staat de begroting voor een alleenstaande tot 22 jaar.

Alleenstaand

Tabel 9: Begroting alleenstaande uitwonende student tot 22 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw (n=49)	Economie (n=526)	Techniek (n=486)	Zorg en welzijn (n=169)
Totaal besteedbaar inkomen	1.421	1.217	1.456	1.554
Vaste lasten	1.042	1.042	1.042	1.042
Reserveringsuitgaven	230	230	230	230
Huishoudelijke uitgaven	267	267	267	267
Overschot/tekort	-118	-322	-83	15

Een alleenstaande uitwonende student tot 22 jaar kan met het mediane inkomen de basisbedragen niet betalen. Een economiestudent komt zelfs meer dan € 300 per maand tekort. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten voor woon-werkverkeer. Als deze vergoed worden door de werkgever wordt het makkelijker om de basisbedragen te betalen, maar daar gaan we in dit onderzoek niet vanuit. Alleen in de sector zorg en welzijn is het mediane inkomen toereikend om de basisbedragen te kunnen betalen.

Bij deze groep is sprake van grote tekorten, maar dit is bij het mediane inkomen. Er zijn ook studenten met een hoger inkomen die wel een overschot op de begroting kennen. Toch zijn de verschillen tussen de sectoren groot. In totaal kan maar 19 procent van de studenten economie de basisbedragen betalen. In de landbouw is dit 33 procent, in de technische sector 43 procent en in de sector zorg en welzijn is bij de helft van de studenten sprake van een positief saldo op de begroting.

Paar zonder kinderen

Tabel 10: Begroting paar zonder kinderen, uitwonend, tot 22 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw (n=14)	Economie (n=252)	Techniek (n=170)	Zorg en welzijn (n=131)
Totaal besteedbaar inkomen	2.544	2.726	2.756	3.081
Vaste lasten	1.445	1.445	1.445	1.445
Reserveringsuitgaven	354	354	354	354
Huishoudelijke uitgaven	476	476	476	476
Overschot/tekort	269	451	481	806

In tegenstelling tot alleenstaande studenten houden paren zonder kinderen tot 22 jaar wel geld over op de begroting na betaling van de basisbedragen. Dit komt vooral omdat we ervan uitgaan dat de partner ook inkomen heeft. Als dat niet het geval is, is er ook bij de paren zonder kinderen sprake van tekorten op de begroting. Hieruit kunnen we concluderen dat jonge bbl-studenten in belangrijke mate afhankelijk zijn van het inkomen van hun partner.

Als iemand een bbl-opleiding wil gaan doen, kan de keuze afhankelijk zijn van de aanwezigheid van een partner met een inkomen. Als deze partner een bestendig inkomen heeft, dat hoog genoeg is om het lagere inkomen van de bbl-student te compenseren, kan dat het verschil maken tussen het wel of niet kunnen of willen volgen van de opleiding. Het is niet uit de data op te maken of het tweede inkomen de keuze daadwerkelijk beïnvloedt.

Toch kunnen niet alle paren zonder kinderen de basisbedragen betalen, ook al houden we rekening met het inkomen van de partner. Zo kan van de groep economiestudenten 29 procent de basisbedragen niet betalen en in de landbouw is dit 43 procent. Studenten zorg en welzijn houden het vaakst geld over op de begroting. Van deze groep kan 18 procent de basisbedragen niet betalen.

3.3.2 Van 22 tot 27 jaar

In de categorie van 22 tot 27 jaar maken we onderscheid tussen alleenstaanden en paren zonder en met kinderen. Bij eenoudergezinnen is er sprake van te weinig waarnemingen om uitspraken over te kunnen doen. In tabel 11 staat de begroting voor alleenstaanden.

Alleenstaand

Tabel 11: Begroting alleenstaande uitwonende student van 22 tot 27 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw (n=74)	Economie (n=873)	Techniek (n=988)	Zorg en welzijn (n=781)
Totaal besteedbaar inkomen	1.638	1.638	1.834	1.746
Vaste lasten	1.079	1.079	1.079	1.079
Reserveringsuitgaven	230	230	230	230
Huishoudelijke uitgaven	267	267	267	267
Overschot/tekort	62	62	258	170

Een alleenstaande uitwonende student tussen de 22 en 27 jaar kan in alle sectoren de basisbedragen betalen van het mediane inkomen uit de bbl-baan. In tegenstelling tot de alleenstaanden tot 22 jaar is er in alle sectoren een overschot op de begroting. Dit kan, net als bij thuiswonende studenten, verklaard worden door het hogere inkomen ten opzichte van jonge bbl-studenten zoals beschreven in 3.2.2. Voor de groep 22-27 jaar hebben we gerekend met een iets hogere huur, omdat de inkomens hoger zijn. Maar de overige basisbedragen zijn niet hoger vastgesteld, omdat deze niet afhankelijk zijn van het inkomen.

Niet elke alleenstaande bbl-student kan profiteren van een hoger minimuminkomen. Er zijn nog steeds studenten die dusdanig weinig verdienen dat zij na betaling van de basisbedragen te maken hebben met een tekort op de begroting. Dit geldt voor 42 procent van de studenten landbouw en economie, in de zorg heeft 24 procent een tekort op de begroting en in de technische sector is dit 16 procent.

Paar zonder kinderen

Tabel 12: Begroting paar zonder kinderen, uitwonend, 22 tot 27 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw (n=47)	Economie (n=594)	Techniek (n=814)	Zorg en welzijn (n=661)
Totaal besteedbaar inkomen	3.068	3.185	3.291	3.497
Vaste lasten	1.475	1.475	1.475	1.475
Reserveringsuitgaven	354	354	354	354
Huishoudelijke uitgaven	476	476	476	476
Overschot/tekort	763	880	986	1.192

Bbl-studenten tussen de 22 en 27 jaar met een partner maar zonder kinderen hebben in alle sectoren te maken met een overschot op de begroting met het mediane inkomen. Dit wordt verklaard door het meetellen van het inkomen van de partner. De overschotten zijn hoog, maar variëren wel tussen de sectoren. Studenten in de sector zorg en welzijn houden met het mediane inkomen ruim € 400 meer per maand over op de begroting na betaling van de basisbedragen dan studenten in de landbouw.

Ook in deze groep komt naar voren dat niet iedereen de basisbedragen kan betalen, ook niet als we het inkomen van de partner meerekenen. De omvang van de groep die deze bedragen wel kan betalen, loopt uiteen van 72 procent in de landbouw tot ruim 90 procent in de zorg.

Paar met kinderen

Tabel 13: Begroting paar met kinderen, uitwonend, van 22 tot 27 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw (n=16)	Economie (n=79)	Techniek (n=176)	Zorg en welzijn (n=126)
Totaal besteedbaar inkomen	2.520	3.086	3.071	3.371
Vaste lasten	1.662	1.682	1.689	1.698
Reserveringsuitgaven	477	477	477	477
Huishoudelijke uitgaven	637	637	637	637
Overschot/tekort	-256	290	268	559

Een bbl-student met een partner en kinderen, werkzaam in de agrarische sector kan met het mediane inkomen de basisbedragen niet betalen, ook niet als het inkomen van de partner wordt meegenomen. Er resulteert een tekort van € 256 per maand. Studenten in de andere sectoren houden wel geld over op de begroting na betaling van de basisbedragen. Maar hiervoor is het wel noodzakelijk dat de partner ook een eigen inkomen heeft.

Bij deze groep zijn de vaste lasten niet gelijk voor de sectoren. Dit heeft te maken met de kinderopvang. Op de begroting staat de eigen bijdrage na aftrek van de kinderopvangtoeslag. De kosten voor kinderopvang zijn voor alle studenten gelijk, maar de hoogte van de kinderopvangtoeslag is afhankelijk van het inkomen en varieert daarom per sector. Studenten in de sector zorg en welzijn betalen de hoogste eigen bijdrage voor de kinderopvang, € 102 per maand.

In tegenstelling tot paren zonder kinderen hebben paren met kinderen meer moeite om de basisbedragen te betalen. Dit wordt mede veroorzaakt door de extra kosten die gemaakt worden voor de kinderen. Deze kosten worden niet altijd gedekt door de kindgebonden toeslagen waar deze groep recht op heeft. Studenten in de agrarische sector houden in 44 procent van de gevallen geld over op de begroting. In de sectoren economie en techniek geldt dit voor tweederde van de studenten en in de sector zorg en welzijn kan 80 procent van de paren met kinderen de basisbedragen betalen.

Bij deze groep moet een extra kanttekening worden geplaatst. Bij de uitgaven op de begroting is er vanuit gegaan dat alle uren voor de kinderopvang in aanmerking komen voor vergoeding vanuit de kinderopvangtoeslag. Dit is echter alleen het geval als er minimaal 23 uur per week gewerkt wordt. Als er minder dan 23 uur per week gewerkt wordt, worden niet alle uren kinderopvang vergoed en is de eigen bijdrage voor de kinderopvang op de begroting hoger. Dat kan het verschil betekenen tussen wel en niet de basisbedragen kunnen betalen. Dit verschil hebben we binnen dit onderzoek niet verder onderzocht.

3.3.3 27 jaar en ouder

In de categorie van 27 jaar en ouder maken we onderscheid tussen alleenstaanden, paren zonder en met kinderen en eenoudergezinnen. Binnen deze laatste groep kunnen we vanwege onthullingsrisico geen uitspraken doen over eenoudergezinnen in de landbouw. In tabel 14 staat de begroting voor alleenstaande studenten.

Alleenstaand

Tabel 14: Begroting alleenstaande uitwonende student vanaf 27 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw (n=68)	Economie (n=146)	Techniek (n=810)	Zorg en welzijn (n=544)
Totaal besteedbaar inkomen	2.417	2.221	2.496	2.147
Vaste lasten	1.128	1.128	1.128	1.128
Reserveringsuitgaven	287	287	287	287
Huishoudelijke uitgaven	267	267	267	267
Overschot/tekort	735	539	814	465

Een alleenstaande bbl-student van 27 jaar of ouder kan de basisbedragen met het mediane inkomen prima betalen, ongeacht de sector waarin men werkzaam is. Alleenstaanden jonger dan 27 jaar hebben hier meer moeite mee. Dit wordt veroorzaakt door het relatief hoge inkomen van deze groep. Dit wordt versterkt door de keuze voor een koopwoning in deze groep. Een groot gedeelte van de groep 27 jaar en ouder is jonger dan 30 jaar. Dit is een groep die vaak net een koopwoning heeft gekocht. Aan het begin van de looptijd van een hypotheek is de hypotheekrenteaf trek vaak hoger dan aan het eind, waardoor een relatief groot fiscaal voordeel ontstaat. Hierdoor stijgt het besteedbaar inkomen. Dit is een van de redenen dat deze groep studenten goed rond kan komen. Dit voordeel zien we ook bij de overige onderzochte huishoudtypen.⁶

Niet alleen met het mediane inkomen zijn de basisbedragen goed betaalbaar. Ook studenten met een lager inkomen hebben te maken met overschotten op de begroting. In alle sectoren kan minimaal 86 procent de basisbedragen betalen, in de technische sector geldt dit zelfs voor vrijwel iedereen.

Paar zonder kinderen

Tabel 15: Begroting paar zonder kinderen vanaf 27 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw (n=145)	Economie (n=390)	Techniek (n=1.409)	Zorg en welzijn (n=1.994)
Totaal besteedbaar inkomen	4.154	4.102	4.261	4.246
Vaste lasten	1.534	1.534	1.534	1.534
Reserveringsuitgaven	411	411	411	411
Huishoudelijke uitgaven	476	476	476	476
Overschot/tekort	1.733	1.681	1.840	1.825

De overschotten bij een paar zonder kinderen zijn groot. Op de sector zorg en welzijn na zijn ze zo'n twee keer hoger dan bij paren zonder kinderen in de leeftijd van 22 tot 27 jaar. Naast het fiscale voordeel wordt dit veroorzaakt door het feit dat we in dit onderzoek uitgaan van twee inkomens. Niet alleen de bbl-studenten profiteren van loonsverhogingen, ook hun partners hebben ten opzichte van de groep 22 tot 27-jarigen vaak loonsverhoging gekregen.

Vrijwel alle paren zonder kinderen kunnen de basisbedragen betalen. Dit blijkt ook uit de hoge overschotten bij het mediane inkomen. Wel blijft de eerdere bevinding overeind dat bbl-studenten in belangrijke mate afhankelijk zijn van het inkomen van hun partner om de basisbedragen te kunnen betalen. Als we dat inkomen niet meerekenen ziet de situatie er heel anders uit. Vanwege het effect op toeslagen kunnen we hier geen precieze situatie presenteren voor eenverdieners. Het globale beeld is dat de verdeling in inkomens tussen de partners ongeveer 50-50 is. In de sector zorg en welzijn is het inkomen van de partner wat hoger, in de technische sector is het juist het inkomen van de bbl-student dat wat hoger is.

⁶ Door de selectie op studenten in een koopwoning kunnen we bij beoordeling van de uitgaven geen vergelijking maken met een huursituatie binnen de groep vanaf 27 jaar.

Paar met kinderen

Tabel 16: Begroting paar met kinderen vanaf 27 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw (n=316)	Economie (n=650)	Techniek (n=2.894)	Zorg en welzijn (n=6.393)
Totaal besteedbaar inkomen	4.173	4.235	4.245	4.456
Vaste lasten	1.860	1.860	1.860	1.899
Reserveringsuitgaven	534	534	534	534
Huishoudelijke uitgaven	637	637	637	637
Overschot/tekort	1.142	1.204	1.214	1.386

Vergeleken met het paar zonder kinderen heeft een paar met kinderen lagere overschotten op de begroting, maar kan gemiddeld gezien de basisbedragen nog prima betalen met het mediane inkomen. De overschotten worden, naast fiscaal voordeel en twee inkomens, veroorzaakt door de kindgebonden toeslagen. Tegenover de extra toeslagen staan echter ook hogere uitgaven vanwege de aanwezigheid van kinderen. Dit leidt per saldo tot lagere overschotten dan bij een paar zonder kinderen. In de agrarische sector is nu sprake van een flink overschot op de begroting, waar studenten in de leeftijdsgroep 22 tot 27 jaar nog een tekort hadden. Dit wordt vooral veroorzaakt door loonstijgingen, maar het is niet goed uit de data af te leiden of dit loonstijgingen van de bbl-student zijn of juist van hun partners.

Ondanks de hogere kosten voor kinderen kunnen ook paren met kinderen binnen de leeftijdsgroep 27 jaar en ouder de basisbedragen goed betalen met het mediane inkomen. Bij alle sectoren geldt dat het percentage met een overschot op de begroting zo rond de 90 procent ligt.

Ook bij deze groep geldt de kanttekening dat de eigen bijdrage voor kinderopvang hoger wordt als er minder dan 23 uur per week gewerkt wordt. Dit geldt voornamelijk voor paren met kinderen in de zorg. In de overige sectoren werkt het merendeel van de studenten meer dan 23 uur per week en komen alle uren kinderopvang per maand in aanmerking voor vergoeding vanuit de kinderopvangtoeslag.

Eenoudergezin

Tabel 17: Begroting eenoudergezin vanaf 27 jaar (bedragen in euro's per maand)

	Landbouw*	Economie (n=31)	Techniek (n=83)	Zorg en welzijn (n=424)
Totaal besteedbaar inkomen	-	2.563	2.912	2.284
Vaste lasten	-	1.378	1.378	1.378
Reserveringsuitgaven	-	375	375	375
Huishoudelijke uitgaven	-	465	465	465
Overschot/tekort	-	345	694	66

* het aantal bbl-studenten in een eenoudergezin in de landbouw is te laag om betrouwbare uitspraken over te kunnen doen

Bbl-studenten in een eenoudergezin kunnen over het algemeen de basisbedragen goed betalen, ook al kunnen zij niet profiteren van een situatie met twee inkomens. Alleen in de sector zorg en welzijn is het overschot op de begroting relatief laag in vergelijking met de andere sectoren. De overschotten zijn duidelijk lager dan bij paren. We hadden al eerder

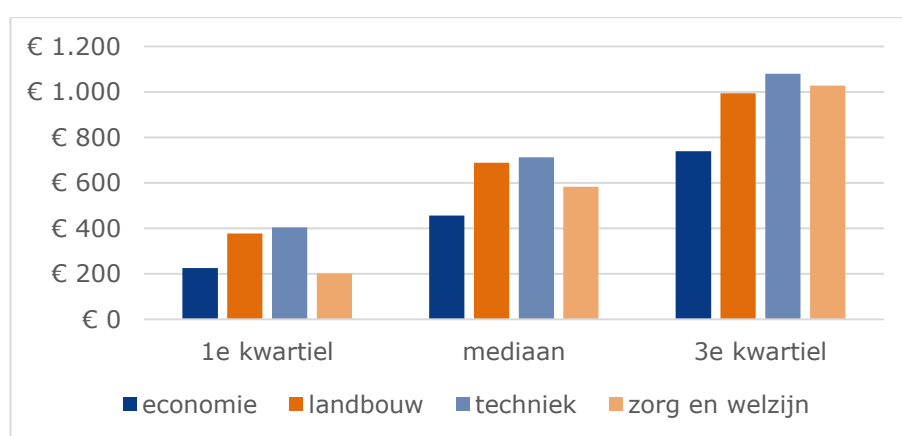
geconcludeerd dat bbl-studenten in belangrijke mate afhankelijk zijn van het inkomen van hun partner. De reden voor het overschot op de begroting van eenoudergezinnen ligt in de kindgebonden toeslagen. Alleenstaande ouders profiteren bijvoorbeeld van een extra verhoging van het kindgebonden budget.

Ondanks dat het mediane inkomen voor eenoudergezinnen toereikend is om de basisbedragen te kunnen betalen, zijn er ook eenoudergezinnen bij wie het inkomen niet toereikend is. Dit is het geval bij 43 procent van de studenten in de sector zorg en welzijn, 32 procent van de studenten in de economische sector en 10 procent van de studenten in de technische sector. De verschillen tussen de sectoren zijn hier dus groot.

4. Spreiding van inkomens

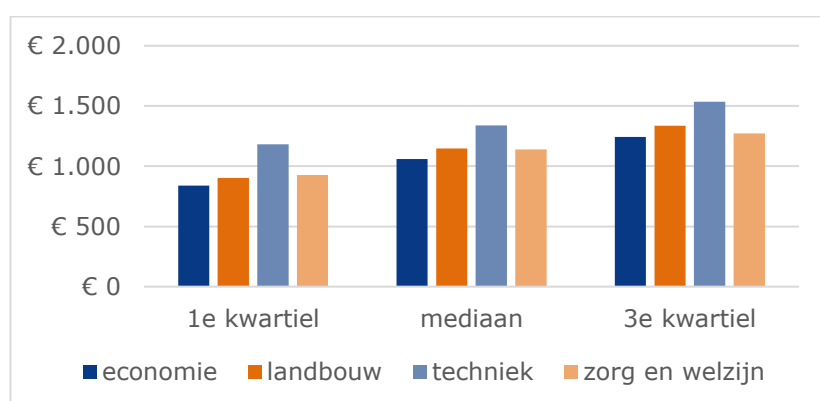
In het vorige hoofdstuk is voor zowel uitwonende als thuiswonende studenten inzicht gegeven in de betaalbaarheid van de basisbedragen. Voor thuiswonende studenten is ook onderzocht of de voorbeeldbedragen betaalbaar zijn. Hierbij is in alle gevallen uitgegaan van het mediane inkomen binnen de groep. Daarnaast is per subgroep onderzocht welk deel van de groep de basisbedragen kan betalen en welk deel niet. Dit zegt iets over de spreiding van het inkomen. Dit hoofdstuk gaat dieper in op deze spreiding. Hierbij wordt alleen gekeken naar de saldi ten opzichte van de basisbedragen.

4.1 Thuiswonend

Figuur 1: Saldi thuiswonende studenten tot 22 jaar ten opzichte van de basisbedragen

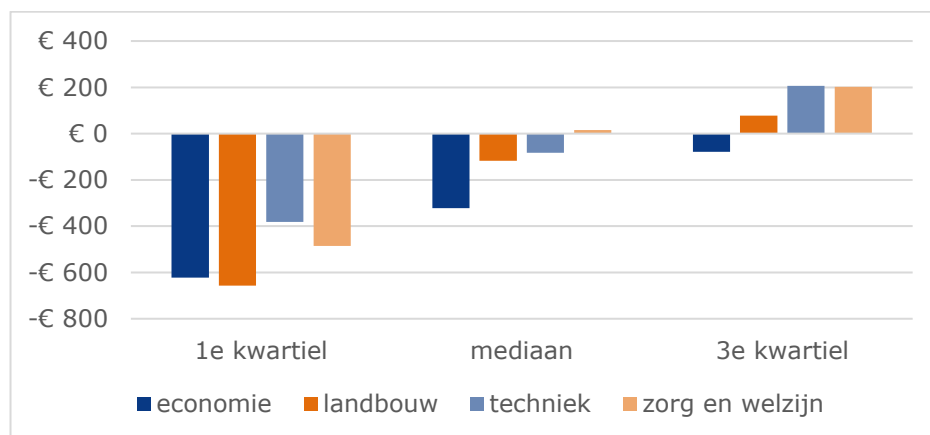
Uit de grafiek blijkt dat vrijwel de hele groep de basisbedragen kan betalen. Onder de thuiswonende studenten tot 22 jaar houden de studenten in de technische sector over de hele linie het meeste over nadat de basisbedragen betaald zijn. Studenten in de sector economie houden het minste over. De studenten met een inkomen op het derde kwartiel (75 procent verdient minder dan dit inkomen en 25 procent verdient meer) houden elke maand bijna € 1.000 of meer over, met uitzondering van studenten in de economische sector.

Figuur 2: Saldi thuiswonende studenten 22 tot 27 jaar ten opzichte van de basisbedragen

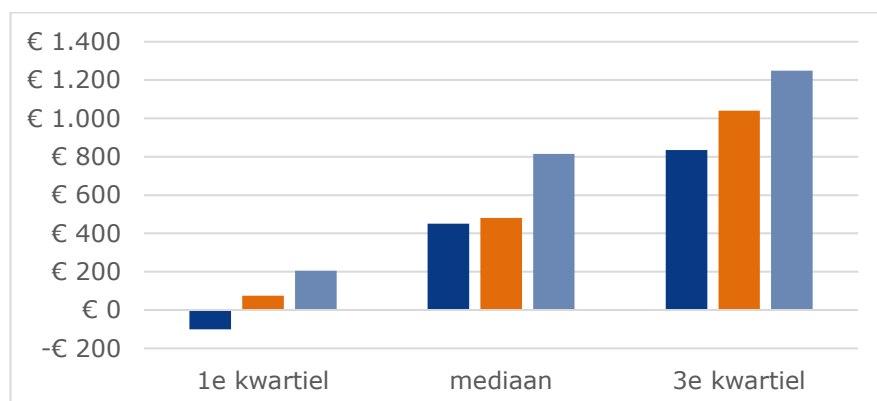
Zoals we in het vorige hoofdstuk zagen zijn de overschotten op de begroting van de thuiswonende student tussen 22 en 27 jaar groot. Vanaf het mediane inkomen liggen alle overschotten boven de € 1.000 per maand. De basisbedragen zijn dus prima betaalbaar voor deze groep. Studenten in de sector techniek houden op alle niveaus duidelijk meer over dan studenten in de andere sectoren.

4.2 Uitwonend tot 22 jaar

Figuur 3: Saldi alleenstaanden tot 22 jaar

De tekorten bij uitwonende alleenstaanden tot 22 jaar zijn hoog, tot ruim € 600 per maand aan toe. Bij het mediane inkomen is de sector zorg en welzijn de enige sector met een klein plusje op de begroting. Studenten in de sector economie hebben het langst te maken met een tekort op de begroting. Bij een inkomen op het 2^e kwartiel zijn de basisbedragen nog steeds niet betaalbaar. Het tekort is hier € 79 per maand. Hoge tekorten met het bbl-inkomen kunnen problematisch zijn, maar het hoeft niet. Het kan namelijk zijn dat studenten nog extra inkomsten uit andere bronnen hebben, bijvoorbeeld vanuit een bijbaan of financiële ondersteuning van de ouders. Met extra inkomstenbronnen is in dit onderzoek geen rekening gehouden.

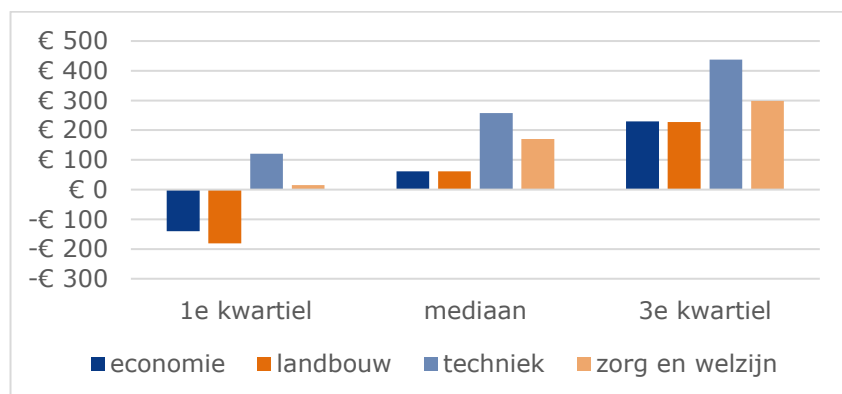

Figuur 4: Saldi paar zonder kinderen tot 22 jaar*

* De sector landbouw kent te weinig waarnemingen om de spreiding te mogen presenteren.

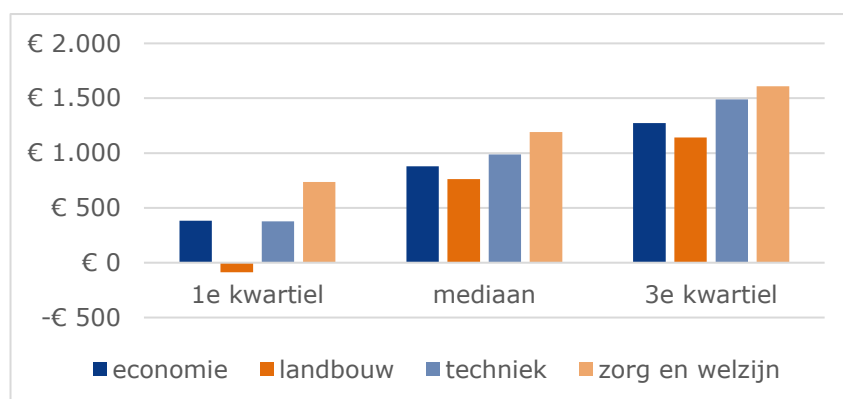
Bij een inkomen op het eerste kwartiel (25 procent heeft een lager inkomen en 75 procent een hoger inkomen) hebben alleen de studenten economie te maken met een klein tekort van € 85 per maand. Onder alleenstaanden hadden alle studenten op dit inkomensniveau te maken met een tekort op de begroting. Dit heeft ermee te maken dat er bij paren zonder kinderen ook inkomsten van de partner worden meegerekend.

4.3 Uitwonend 22 tot 27 jaar

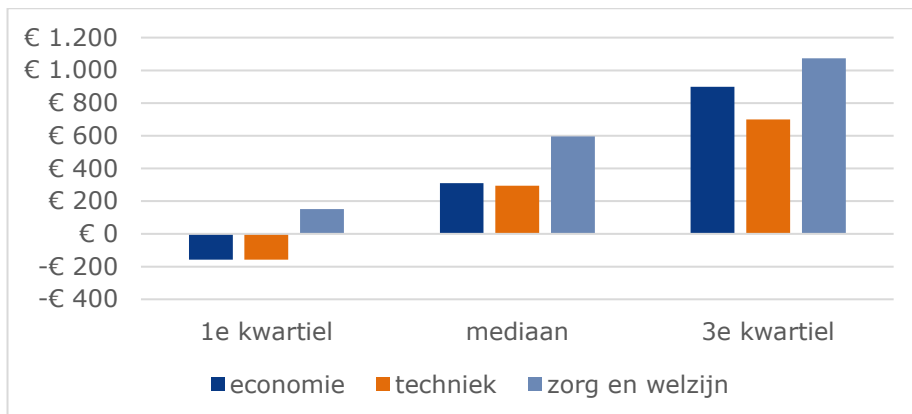
Figuur 5: Saldi alleenstaanden 22 tot 27 jaar

Bij uitwonende alleenstaanden tussen de 22 en 27 jaar zijn minder lang tekorten zichtbaar op de begrotingen dan bij alleenstaanden tot 22 jaar. Bij een inkomen op het eerste kwartiel hebben de studenten uit de sectoren techniek en zorg en welzijn een overschot op de begroting. Bij alleenstaanden tot 22 jaar hadden alle studenten op dit inkomensniveau te maken met een tekort op de begroting. Dit komt door de verhoging van het bbl-minimumloon vanaf 21 jaar en een verdere verhoging vanaf 22 jaar. Vanaf het mediane inkomen hebben alle alleenstaande uitwonende studenten van 22 tot 27 jaar een positief saldo op de begroting.

Figuur 6: Saldi paren zonder kinderen 22 tot 27 jaar

Bij de paren zonder kinderen van 22 tot 27 jaar lopen de overschotten op de begroting snel op. Op studenten in de sector landbouw na, hebben studenten in alle sectoren positieve saldi op de begroting vanaf een inkomen op het eerste kwartiel. Deze overschotten lopen op tot ruim € 1.500 per maand bij de hoogste inkomens.

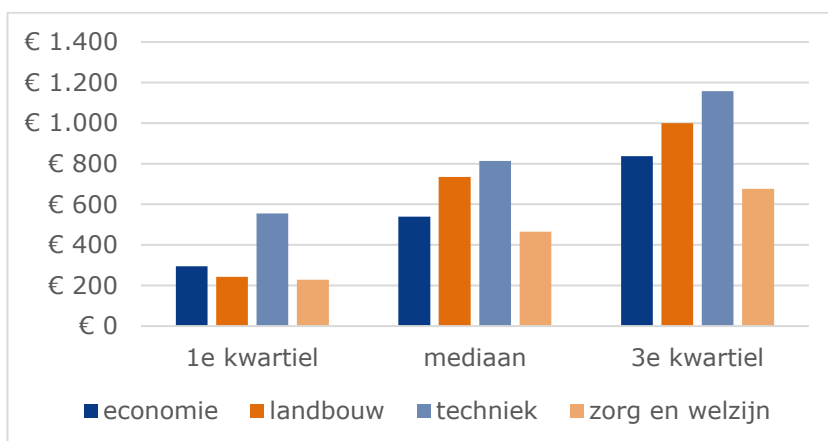

Figuur 7: Saldi paren met kinderen 22 tot 27 jaar*

* De sector landbouw kent te weinig waarnemingen om de spreiding te mogen presenteren.

Bij paren met kinderen heeft ook meer dan de helft van de groep een overschot op de begroting nadat de basisuitgaven zijn gedaan, net als paren zonder kinderen. Bij studenten in de sector techniek duurt het het langst voor dit positieve saldo bereikt wordt. De saldi lopen ook snel op. Voor studenten in de sector economie bijvoorbeeld is er bij een inkomen op het eerste kwartiel nog een tekort van € 157 per maand. Bij een inkomen op het derde kwartiel is dit een overschot van € 899 per maand.

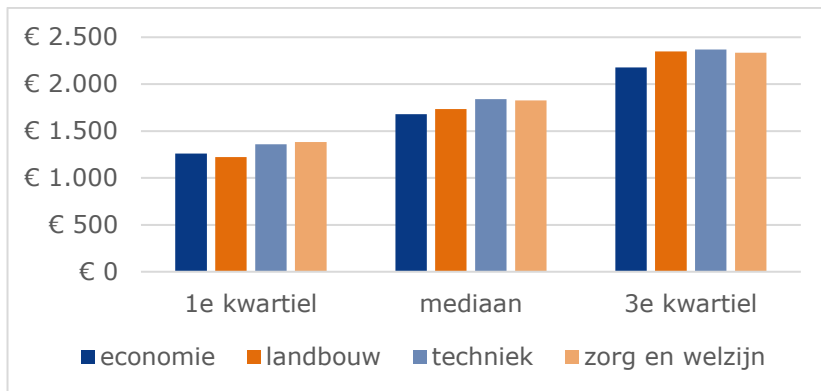
4.4 Uitwonend vanaf 27 jaar

Figuur 8: Saldi alleenstaanden vanaf 27 jaar

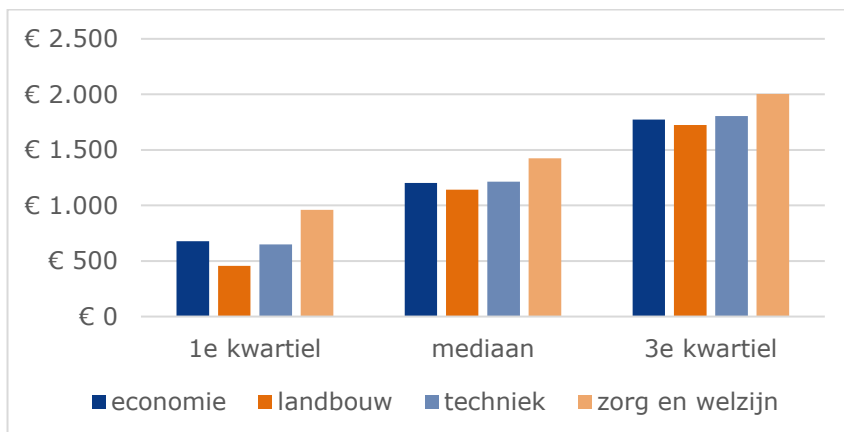
Zoals we in het vorige hoofdstuk al zagen heeft een uitwonende alleenstaande van 27 jaar of ouder overschotten op de begroting. De basisbedragen zijn voor vrijwel iedereen betaalbaar. Bij een inkomen op het eerste kwartiel springt de sector techniek er uit. Het overschot van € 555 euro per maand is ongeveer twee keer zoveel als het overschot in de overige sectoren. Over de hele linie blijft dit de sector met de hoogste overschotten.

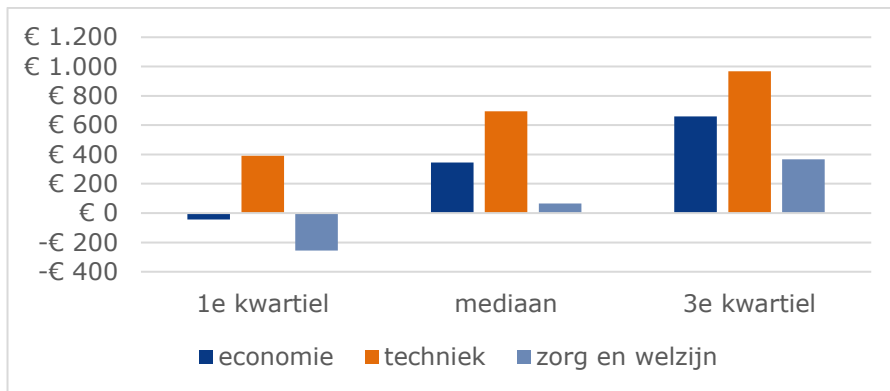
Figuur 9: Saldi paren zonder kinderen vanaf 27 jaar

Bij paren zonder kinderen hebben alle studenten te maken met overschotten op de begroting. Bij een inkomen op het eerste kwartiel zijn deze overschotten al ruim € 1.000 per maand. De basisbedragen zijn voor deze groep dus goed te betalen. Er is ten opzichte van andere huishoudsituaties weinig verschil tussen de sectoren te zien.

Figuur 10: Saldi paren met kinderen vanaf 27 jaar

Paren met kinderen hebben net als paren zonder kinderen te maken met overschotten op de begroting op vrijwel alle inkomensniveaus. Bij een inkomen op het eerste kwartiel blijft de landbouw iets achter, maar er is nog steeds sprake van een overschot van € 457 per maand. Bij andere sectoren liggen de overschotten hoger. De sector zorg en welzijn springt er positief uit met op elk inkomensniveau de hoogste overschotten. Het is uit de data niet op te maken of dit veroorzaakt wordt door het inkomen van de bbl-student of door het inkomen van de partner.

Figuur 11: Saldi eenoudergezinnen vanaf 27 jaar

Bij eenoudergezinnen zijn op elk inkomensniveau grote verschillen zichtbaar tussen de sectoren. Zo hebben studenten zorg en welzijn met een inkomen op het eerste kwartiel te maken met een tekort op de begroting van € 255 per maand. Studenten techniek hebben bij dit inkomensniveau een overschot van bijna € 400 per maand. Vanaf het mediane inkomen hebben wel alle studenten te maken met een positief saldo op de begroting nadat de basisuitgaven zijn gedaan, al is dit voor studenten in de sector zorg en welzijn niet veel met € 66 euro per maand. Voor studenten techniek ligt dit met € 694 per maand flink hoger.

5. Conclusie

De hoofdvraag van dit onderzoek is of het inkomen van bbl-studenten voldoende is om van rond te kunnen komen. We hebben dit onderzocht door te letten op de betaalbaarheid van de basisbedragen. Hiervoor zijn begrotingen opgesteld waarbij de saldi op de begroting bepaald zijn bij het mediane inkomen. Ook is inzicht gegeven welk deel van een bepaalde groep de basisbedragen kan betalen. Hiermee kunnen we uitspraken doen over de financiële kwetsbaarheid van huishoudens. Financieel niet kwetsbaar, getoond als een positief saldo op de begroting, betekent echter niet dat alle huishoudens de basisuitgaven ook kunnen betalen. Dit hangt onder andere af van het individuele uitgavenpatroon van een huishouden. Zo is er bijvoorbeeld geen rekening gehouden met hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven als zorgkosten of afbetalingen. Tot slot is ingegaan op de spreiding van de inkomens en wat dat betekent voor de tekorten en overschotten op de verschillende begrotingen.

Groot verschil in financiële kwetsbaarheid thuiswonende en uitwonende studenten

Uit het onderzoek komt naar voren dat het voor thuiswonende studenten in dit onderzoek (69 procent van de populatie) eenvoudig is om de basisbedragen te kunnen betalen, zeker als zij geen kostgeld hoeven te betalen. Ook de hogere voorbeeldbedragen zijn voor deze groep nog goed betaalbaar. Dit komt omdat thuiswonende studenten te maken hebben met een beperkte begroting waarop hoge kostenposten als woonlasten, energie en voeding niet terug te vinden zijn. In hun financiële plaatje is ruimte voor kostgeld, maar het is vanzelfsprekend afhankelijk van de hoogte daarvan of het bbl-inkomen voldoende is om deze extra kosten te dekken.

Dit ligt anders voor uitwonende studenten. Zij hebben immers wel te maken met extra vaste lasten en uitgaven voor bijvoorbeeld inventaris en onderhoud. Deze hogere kosten zorgen ervoor dat lang niet voor iedereen de basisbedragen betaalbaar zijn. In totaal is 31 procent van de onderzochte populatie uitwonend, wat betekent dat de verschillende subgroepen klein kunnen zijn. Toch is het belangrijk om aandacht te hebben voor de financiële problemen waar deze groepen mee te maken kunnen krijgen.

Bij uitwonende studenten zien we dat weliswaar veel studenten de basisbedragen kunnen betalen, maar ook dat grote groepen afhankelijk zijn van andere inkomstenbronnen naast het bbl-inkomen. Het gaat dan om het inkomen van de partner, toeslagen of een bijdrage van de ouders. Zonder deze extra inkomsten verslechtert de financiële positie van bbl-studenten, waardoor de betaalbaarheid van de basisbedragen voor grotere groepen studenten in het gedrang komt.

Uitwonende alleenstaanden tot 22 jaar hebben het lastig

Bij de onderzochte uitwonende alleenstaanden tot 22 jaar (minder dan 2 procent van de onderzochte populatie) zien we dat het voor deze groep lastig is om op zichzelf te (gaan) wonen. De basisbedragen zijn slechts voor een beperkte groep betaalbaar. Slechts een zeer klein deel van deze groep heeft een bijbaan, waardoor zij bijvoorbeeld afhankelijk zijn van hun ouders om de stap naar op zichzelf wonen ook financieel te kunnen zetten.

Een groot deel van de alleenstaanden tot 22 jaar heeft nog te maken met een lager bbl-minimumjeugdloon. Pas vanaf 22 jaar is er sprake van het maximale bbl-minimumloon⁷. Het bbl-minimumjeugdloon is voor 18 tot en met 20-jarigen niet alleen lager dan voor oudere bbl-studenten, maar het is ook lager dan het wettelijk minimumjeugdloon voor deze leeftijdsgroep. Bbl-studenten van 18 tot en met 20 jaar verdienen hierdoor vaak minder dan leeftijdsgenoten die geen bbl-opleiding volgen. Ook kunnen alleenstaanden niet profiteren van het inkomen van een partner. Door hun leeftijd is soms ook de huurtoeslag bij deze groep lager dan bij andere groepen. En omdat bbl-studenten vaak voltijds werken, bestaat er nauwelijks mogelijkheid om er een bijbaan naast te nemen op die manier de financiële positie te verbeteren. Deze groep heeft uiteindelijk weinig tot geen mogelijkheden om de financiële positie te versterken en dat maakt deze groep financieel zeer kwetsbaar.

Inkomen partner blijkt nodig

Paren met en zonder kinderen (gezamenlijk 23 procent van de onderzochte populatie) hebben over het algemeen geen problemen met de betaalbaarheid van de basisbedragen. De overschotten zijn voor sommige situaties groot. Met name voor oudere studenten. Zij hebben in veel situaties dan ook een aanzienlijk inkomen. Het inkomen van de partner speelt hierbij wel een belangrijke rol. Als dit inkomen wegvalt dan zijn de basisbedragen lang niet altijd betaalbaar. Dit komt onder andere doordat paren staan voor de kosten van twee volwassenen eventueel aangevuld met kosten voor kinderen. Toeslagen kunnen deze hogere uitgaven niet volledig dekken. Hierdoor is het tweede inkomen belangrijk voor versteviging van de financiële positie van paren.

Wees alert op toeslagen

Eenoudergezinnen moeten alert zijn op hun recht op toeslagen. We zien dat deze toeslagen belangrijk zijn om alle basisuitgaven te kunnen doen. In dit onderzoek zijn we er vanuit gegaan dat deze allemaal aangevraagd zijn. Als dit niet het geval is dan is het bbl-inkomen voor eenoudergezinnen niet toereikend om de begroting sluitend te krijgen.

Het aanvragen van toeslagen is niet alleen voor eenoudergezinnen belangrijk. In dit onderzoek wordt uitgegaan van het besteedbaar huishoudinkomen. Dit betekent dat de toeslagen in het inkomen zijn opgenomen. Als een huishouden recht heeft op toeslagen, maar deze niet aanvraagt, verslechtert de betaalbaarheid van de basisbedragen voor dit huishouden. Daarnaast moet bedacht worden dat de resultaten in dit onderzoek voor groepen van studenten zijn. Op individuele basis kan de financiële positie van een student slechter zijn dan de resultaten in dit onderzoek laten zien. Dit is bijvoorbeeld het geval als de individuele student geen recht heeft op huurtoeslag.

Spreiding is groot

De spreiding in inkomens is voor elk huishouden in elke sector groot. Vaak kunnen huishoudens met lagere inkomens de basisbedragen niet of net aan betalen terwijl huishoudens met hogere inkomens soms honderden euro's overhouden.

---

⁷ Situatie in 2018, vanaf 2019 geldt het maximale minimumloon vanaf 21 jaar.

In dit onderzoek hebben we voor uitwonende studenten enkel gekeken naar de betaalbaarheid van de minimaal moeilijk vermijdbare uitgaven. Dit zijn de basisbedragen, aangevuld met kosten voor woon-werkverkeer en kinderopvang. We weten echter ook dat huishoudens met een bovenminimaal inkomen gemiddeld genomen meer uitgeven. En dat een deel van die hogere uitgaven in dat geval niet zonder meer vermijdbaar is. De uitkomsten moeten dan ook in dat licht bekeken worden. Ook studenten met hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven als hoge zorgkosten of afbetalingen zullen meer moeite hebben om rond te komen van hun bbl-inkomen. Studenten bij wie de werkgever de kosten voor woon-werkverkeer vergoedt zullen juist weer makkelijker rond kunnen komen van hun bbl-inkomen.

Bijlage 1 | Begrotingen

Begroting alleenstaande tot 22 jaar, huurwoning

	Landbouw	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	1.421	1.217	1.456	1.554
TOTAAL UITGAVEN	1.539	1.539	1.539	1.539
<hr/>				
huur	500	500	500	500
gas	68	68	68	68
elektriciteit	24	24	24	24
water	9	9	9	9
lokale lasten	43	43	43	43
telefoon, televisie, internet	57	57	57	57
verzekeringen	164	164	164	164
onderwijs	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0
contributies en abonnementen	21	21	21	21
vervoer	156	156	156	156
<hr/>				
VASTE LASTEN	1.042	1.042	1.042	1.042
<hr/>				
kleding en schoenen	57	57	57	57
inventaris	73	73	73	73
onderhoud huis en tuin	22	22	22	22
niet-vergoede ziektekosten	38	38	38	38
vrijetijdsuitgaven	40	40	40	40
<hr/>				
RESERVERINGSUITGAVEN	230	230	230	230
<hr/>				
voeding	206	206	206	206
overige huishoudelijke uitgaven	61	61	61	61
<hr/>				
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	267	267	267	267
<hr/>				
OVERSCHOT/TEKORT	-118	-322	-83	15

Begroting paar zonder kinderen tot 22 jaar, huurwoning

	Landbouw	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	2.544	2.726	2.756	3.081
TOTAAL UITGAVEN	2.275	2.275	2.275	2.275
<hr/>				
huur	659	659	659	659
gas	68	68	68	68
elektriciteit	41	41	41	41
water	13	13	13	13
lokale lasten	59	59	59	59
telefoon, televisie, internet	69	69	69	69
verzekeringen	317	317	317	317
onderwijs	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0
contributies en abonnementen	40	40	40	40
vervoer	179	179	179	179
<hr/>				
VASTE LASTEN	1.445	1.445	1.445	1.445
<hr/>				
kleding en schoenen	114	114	114	114
inventaris	87	87	87	87
onderhoud huis en tuin	22	22	22	22
niet-vergoede ziektekosten	74	74	74	74
vrijtijdsuitgaven	57	57	57	57
<hr/>				
RESERVERINGSUITGAVEN	354	354	354	354
<hr/>				
voeding	374	374	374	374
overige huishoudelijke uitgaven	102	102	102	102
<hr/>				
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	476	476	476	476
<hr/>				
OVERSCHOT/TEKORT	269	451	481	806

Begroting alleenstaande 22-27 jaar, huurwoning

	Landbouw	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	1.638	1.638	1.834	1.746
TOTAAL UITGAVEN	1.576	1.576	1.576	1.576
<hr/>				
huur	537	537	537	537
gas	68	68	68	68
elektriciteit	24	24	24	24
water	9	9	9	9
lokale lasten	43	43	43	43
telefoon, televisie, internet	57	57	57	57
verzekeringen	164	164	164	164
onderwijs	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0
contributies en abonnementen	21	21	21	21
vervoer	156	156	156	156
<hr/>				
VASTE LASTEN	1.079	1.079	1.079	1.079
<hr/>				
kleding en schoenen	57	57	57	57
inventaris	73	73	73	73
onderhoud huis en tuin	22	22	22	22
niet-vergoede ziektekosten	38	38	38	38
vrijtijdsuitgaven	40	40	40	40
<hr/>				
RESERVERINGSUITGAVEN	230	230	230	230
<hr/>				
voeding	206	206	206	206
overige huishoudelijke uitgaven	61	61	61	61
<hr/>				
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	267	267	267	267
<hr/>				
OVERSCHOT/TEKORT	62	62	258	170

Begroting paar zonder kinderen 22-27 jaar, huurwoning

	Landbouw	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	3.068	3.185	3.291	3.497
TOTAAL UITGAVEN	2.305	2.305	2.305	2.305
<hr/>				
huur	689	689	689	689
gas	68	68	68	68
elektriciteit	41	41	41	41
water	13	13	13	13
lokale lasten	59	59	59	59
telefoon, televisie, internet	69	69	69	69
verzekeringen	317	317	317	317
onderwijs	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0
contributies en abonnementen	40	40	40	40
vervoer	179	179	179	179
VASTE LASTEN	1.475	1.475	1.475	1.475
<hr/>				
kleding en schoenen	114	114	114	114
inventaris	87	87	87	87
onderhoud huis en tuin	22	22	22	22
niet-vergoede ziektekosten	74	74	74	74
vrijtijdsuitgaven	57	57	57	57
RESERVERINGSUITGAVEN	354	354	354	354
<hr/>				
voeding	374	374	374	374
overige huishoudelijke uitgaven	102	102	102	102
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	476	476	476	476
<hr/>				
OVERSCHOT/TEKORT	763	880	986	1.192

Begroting paar met 2 kinderen 22-27 jaar, huurwoning

	Landbouw	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	2.520	3.086	3.071	3.371
TOTAAL UITGAVEN	2.776	2.796	2.803	2.812
huur	689	689	689	689
gas	86	86	86	86
elektriciteit	60	60	60	60
water	19	19	19	19
lokale lasten	59	59	59	59
telefoon, televisie, internet	73	73	73	73
verzekeringen	318	318	318	318
onderwijs	10	10	10	10
kinderopvang	66	86	93	102
contributies en abonnementen	69	69	69	69
vervoer	213	213	213	213
VASTE LASTEN	1.662	1.682	1.689	1.698
kleding en schoenen	179	179	179	179
inventaris	111	111	111	111
onderhoud huis en tuin	22	22	22	22
niet-vergoede ziektekosten	74	74	74	74
vrijetijdsuitgaven	91	91	91	91
RESERVERINGSUITGAVEN	477	477	477	477
voeding	462	462	462	462
overige huishoudelijke uitgaven	175	175	175	175
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	637	637	637	637
OVERSCHOT/TEKORT	-256	290	268	559

Begroting alleenstaande 27 jaar of ouder, koopwoning

	Landbouw	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	2.417	2.221	2.496	2.147
TOTAAL UITGAVEN	1.682	1.682	1.682	1.682
<hr/>				
hypotheek	575	575	575	575
gas	68	68	68	68
elektriciteit	24	24	24	24
water	9	9	9	9
lokale lasten	54	54	54	54
telefoon, televisie, internet	57	57	57	57
verzekeringen	164	164	164	164
onderwijs	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0
contributies en abonnementen	21	21	21	21
vervoer	156	156	156	156
VASTE LASTEN	1.128	1.128	1.128	1.128
<hr/>				
kleding en schoenen	57	57	57	57
inventaris	73	73	73	73
onderhoud huis en tuin	79	79	79	79
niet-vergoede ziektekosten	38	38	38	38
vrijtijdsuitgaven	40	40	40	40
RESERVERINGSUITGAVEN	287	287	287	287
<hr/>				
voeding	206	206	206	206
overige huishoudelijke uitgaven	61	61	61	61
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	267	267	267	267
<hr/>				
OVERSCHOT/TEKORT	735	539	814	465

Begroting paar zonder kinderen 27 jaar of ouder, koopwoning

	Landbouw	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	4.154	4.102	4.261	4.246
TOTAAL UITGAVEN	2.421	2.421	2.421	2.421
<hr/>				
hypotheek	737	737	737	737
gas	68	68	68	68
elektriciteit	41	41	41	41
water	13	13	13	13
lokale lasten	70	70	70	70
telefoon, televisie, internet	69	69	69	69
verzekeringen	317	317	317	317
onderwijs	0	0	0	0
kinderopvang	0	0	0	0
contributies en abonnementen	40	40	40	40
vervoer	179	179	179	179
VASTE LASTEN	1.534	1.534	1.534	1.534
<hr/>				
kleding en schoenen	114	114	114	114
inventaris	87	87	87	87
onderhoud huis en tuin	79	79	79	79
niet-vergoede ziektekosten	74	74	74	74
vrijtijdsuitgaven	57	57	57	57
RESERVERINGSUITGAVEN	411	411	411	411
<hr/>				
voeding	374	374	374	374
overige huishoudelijke uitgaven	102	102	102	102
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	476	476	476	476
<hr/>				
OVERSCHOT/TEKORT	1.733	1.681	1.840	1.825

Begroting paar met 2 kinderen 27 jaar of ouder, koopwoning

	Landbouw	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	4.173	4.235	4.245	4.456
TOTAAL UITGAVEN	3.031	3.031	3.031	3.070
<hr/>				
hypotheek	781	781	781	781
gas	86	86	86	86
elektriciteit	60	60	60	60
water	19	19	19	19
lokale lasten	70	70	70	70
telefoon, televisie, internet	73	73	73	73
verzekeringen	318	318	318	318
onderwijs	35	35	35	35
kinderopvang	136	136	136	175
contributies en abonnementen	69	69	69	69
vervoer	213	213	213	213
VASTE LASTEN	1.860	1.860	1.860	1.899
<hr/>				
kleding en schoenen	179	179	179	179
inventaris	111	111	111	111
onderhoud huis en tuin	79	79	79	79
niet-vergoede ziektekosten	74	74	74	74
vrijtijdsuitgaven	91	91	91	91
RESERVERINGSUITGAVEN	534	534	534	534
<hr/>				
voeding	462	462	462	462
overige huishoudelijke uitgaven	175	175	175	175
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	637	637	637	637
<hr/>				
OVERSCHOT/TEKORT	1.142	1.204	1.214	1.386

Begroting eenoudergezin met 1 kind 27 jaar of ouder, koopwoning

	Economie	Techniek	Zorg en welzijn
TOTAAL INKOMEN	2.563	2.912	2.284
TOTAAL UITGAVEN	2.218	2.218	2.218
hypotheek	693	693	693
gas	86	86	86
elektriciteit	41	41	41
water	13	13	13
lokale lasten	70	70	70
telefoon, televisie, internet	61	61	61
verzekeringen	167	167	167
onderwijs	30	30	30
kinderopvang	0	0	0
contributies en abonnementen	38	38	38
vervoer	179	179	179
VASTE LASTEN	1.378	1.378	1.378
kleding en schoenen	114	114	114
inventaris	87	87	87
onderhoud huis en tuin	79	79	79
niet-vergoede ziektekosten	38	38	38
vrijtijdsuitgaven	57	57	57
RESERVERINGSUITGAVEN	375	375	375
voeding	374	374	374
overige huishoudelijke uitgaven	91	91	91
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	465	465	465
OVERSCHOT/TEKORT	345	694	66

Bijlage 2 | Verantwoording uitgavencijfers

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basispakket en de uitgaven voor sociale participatie. De bedragen in de begrotingen zijn de bedragen voor het jaar 2020.

De uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en zonodig aangepast.

Huur/hypotheek

Voor de hoogte van de huur is aangesloten bij de Nibud-referentiecijfers. Voor de hoogte van de hypotheek gaan we uit van de bruto maandlast van een maximale hypotheek voor de verschillende situaties.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld verbruik naar huishoudtype.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapshellingen.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 500 MB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering. Voor de basisverzekering wordt uitgegaan van een naturaverzekering.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor 2018-2019. Het betreffen onder andere de vrijwillige ouderbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Kinderopvang

In dit onderzoek gaan we uit van kosten voor kinderopvang. Het betreft alleen de buitenschoolse opvang voor kinderen in de basisschoolleeftijd. We houden 4 dagen per week aan van 4 uur per keer. Dit komt neer op 69 uur per maand. Als uurtarief hanteren we het maximale uurtarief dat in 2018 voor kinderopvangtoeslag in aanmerking komt. Dit is € 5,91 per uur. Tenslotte gaan we er vanuit dat er minimaal 23 uur per week gewerkt

wordt waardoor alle uren per maand in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag. In de begroting zijn de kosten na aftrek van de kinderopvangtoeslag opgenomen.

Contributies en abonnementen

In het minimumpakket zijn voor elke volwassene in het huishouden de kosten voor een betaalrekening opgenomen. Daarnaast zijn er ook kosten voor sociale participatie, bijvoorbeeld de contributie voor een sportclub.

Vervoerskosten

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand.

Daarnaast houden we rekening met kosten voor woon-werkverkeer en gaan we er vanuit dat deze kosten niet vergoed worden door de werkgever. Voor deze kosten houden we een bedrag van €133 per maand aan voor een 3 sterren abonnement. Dit is het gemiddelde bedrag over tien regio's voor dit type abonnement. Naast de vier grote steden zijn ook de regio's Noord-Nederland (Groningen, Friesland en Drenthe), Arnhem/Nijmegen, Achterhoek, Twente, Limburg en Noord-Brabant meegenomen.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Inventaris en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en eigen onderzoek.

Niet-vergoede ziektekosten

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het eigen risico van de zorgverzekering.

Vrijtijdsuitgaven

Onder deze post vallen kosten voor bijvoorbeeld een vakantie, weekendje weg en uit eten gaan.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Overige huishoudelijke uitgaven

Deze post bestaat uit de volgende uitgavenposten:

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Er is uitgegaan van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven als een identiteitsbewijs.

Pakket voor sociale participatie

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het minimumpakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen, waaronder sociale participatie.

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staan hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 12 jaar	11,50
per persoon vanaf 12 jaar	17,00
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	8,50
per huishouden	11,50
Op bezoek gaan	
per persoon	5,50
Vakantie/uitgaan	
per persoon	17,00
per huishouden	22,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	2,50
per persoon vanaf 12 jaar	7,50

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2018
